

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА СТАТИСТИКИ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 6

Частина I

**Одеса
2020**

УДК 311
ББК 60.6

Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень: збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина I. – Одеса, ОНЕУ. – 2020. – 202 с.

Автори:

Вітковська К. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Милашко О. Г. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Ольвінська Ю. О. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Підгорний А.З. – к.е.н., професор, завідувач кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Погорелова Т. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Самотоєнкова О. В. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Тарасова К. І. – к.е.н., доцент кафедри статистики Одеського національного економічного університету,

Абалмасова М. П. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Агапченко К. А. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Березорудський А. М. – студент факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Білоус О. Ю. – студент факультету економіки та управління підприємництвом Одеського національного економічного університету,

Бойко В. С. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Бойчева О. П. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Бурлаєва В. С. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Гарашенко О. В. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Капустян Г. В. – студентка факультету економіки та управління підприємством Одеського національного економічного університету,

Лабенко О. В. – студентка факультету економіки та управління підприємством Одеського національного економічного університету,

Любович А. А. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Манєва К. П. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Мівшук Ю. І. – студентка факультету економіки та управління підприємством Одеського національного економічного університету,

Мотишена В. В. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Осадчук Я. В. – студентка факультету економіки та управління підприємством Одеського національного економічного університету,

Стародубцева Т. В. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Унтілов В. В. – студент факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Чайковська О. О. – студентка факультету економіки та управління підприємством Одеського національного економічного університету,

Чумаченко Н. В. – студентка факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій Одеського національного економічного університету,

Штельмашук М. С. – студентка факультету економіки та управління підприємством Одеського національного економічного університету.

У збірнику наводяться результати дослідження студентів та викладачів кафедри статистики щодо застосування сучасних статистичних методів для оцінки соціально-економічних процесів у деяких країнах світу, в Україні та окремих регіонах. Висновки та рекомендації авторів можуть бути корисними для викладачів, аспірантів і студентів, які займаються аналізом процесів, що відбуваються в суспільстві та економіці країни.

ЗМІСТ

Бурлаєва В.С., Ольвінська Ю.О. Стан здоров'я населення як чинник людського розвитку.....	6
Унтілов В.В., Погорєлова Т.В. Статистичний аналіз грошового ринку України.....	12
Стародубцева Т.В., Милашко О.Г. Статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності України.....	20
Бойчева О.П., Вітковська К.В. Аналіз доходів населення Одеської області за даними вибіркового обстеження.....	31
Любович А.А., Підгорний А.З. Стан та перспективи розвитку соціальної сфери в Україні.....	41
Манєва К.П., Погорєлова Т.В. Статистичне оцінювання доходів Зведеного бюджету України.....	49
Чумаченко Н.В., Вітковська К.В. Рівень життя населення в умовах сучасності.....	57
Штельмашук М.С., Ольвінська Ю.О. Стан та розвиток альтернативних джерел енергії.....	66
Бойко В.С., Ольвінська Ю.О. Екологічний аспект людського розвитку.....	71
Мотишена В.В., Ольвінська Ю.О. Валовий внутрішній продукт як фактор людського розвитку.....	79
Білоус О.Ю., Ольвінська Ю.О. Аналіз забруднення світового океану.....	84
Лабенко О.В., Ольвінська Ю.О. Споживчий кошик як індикатор рівня життя.....	89
Чайковська О.О., Ольвінська Ю.О. Біологічне різноманіття сьогодення та його загрози.....	94
Білоус О.Ю., Тарасова К.І. Аналіз розвитку тютюнової промисловості України.....	99
Бойко В.С., Тарасова К.І. Економічні ризики в умовах глобалізації.....	106
Мотишена В.В., Тарасова К.І. Кібер-ризики як похідна розвитку технологій.....	116

Капустян Г.В., Ольвінська Ю.О. Проблеми та перспективи впровадження медичного страхування в Україні.....	124
Осадчук Я.В., Ольвінська Ю.О. Статистичний аналіз забруднення планети пластиком.....	133
Агапченко К.А., Милашко О.Г. Статистичний аналіз макроекономічних показників Норвегії за даними системи національних рахунків.....	139
Березорудський А.М., Милашко О.Г. Аналіз стану економіки Чеської Республіки.....	144
Бойко В.С., Милашко О.Г. Дослідження динаміки основних макроекономічних показників Франції.....	152
Мившук Ю.І., Самотєнкова О.В. Статистична оцінка стану ринку праці в Україні.....	160
Бойко В.С., Вітковська К.В. Історія розвитку вибіркового методу.....	168
Гарашенко О.В., Вітковська К.В. Питання проведення вибірових обстежень у маркетингових дослідженнях.....	176
Абалмасова М.П., Вітковська К.В. Статистичний аналіз результатів вибіркового обстеження економічної діяльності населення.....	182
Агапченко К.А., Вітковська К.В. Методологічні аспекти проведення вибірових спостережень домогосподарств у сільській місцевості з питань їх сільськогосподарської діяльності..	190
Мотишена В.В., Вітковська К.В. Обстеження умов життя домогосподарств: переваги та недоліки.....	197

АНАЛІЗ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ДАНИМИ ВИБІРКОВИХ ОБСТЕЖЕНЬ

Бойчева О. П.¹, Вітковська К. В.²

1 – студент, кафедра статистики,

2 – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Бойчева О. П., Вітковська К. В. Аналіз доходів населення Одеської області за даними вибіркового обстеження. Обґрунтовано сутність поняття доходів домогосподарств. Висвітлено структуру доходів населення. Проаналізовано динаміку грошових доходів населення Одеської області. Показано зміни рівня середньомісячних еквівалентних загальних доходів населення Одеської області.

Ключові слова: вибіркове обстеження, доходи населення соціальна сфера, соціальні явища та процеси, вибіркова сукупність

Boicheva O. P., Vitkovskaya K. V. Analysis of the income of the population of the Odessa region according to the sample surveys. The essence of the concept of household income is substantiated. The structure of income of the population is covered. The dynamics of monetary incomes of the population of the Odessa region are analyzed. Changes in the level of average monthly equivalent incomes of the population of Odessa region are shown.

Keywords: sample surveys, social sphere, income of the population, social phenomena and processes, sample population

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Бойчева, О. П. Аналіз доходів населення Одеської області за даними вибіркового обстеження [Текст] / О. П. Бойчева, К. В. Вітковська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2020. – С. 31 – 40.

Фундаментальною основою життєдіяльності сучасного суспільства є домогосподарство – унікальне соціально-економічне утворення, в якому сконцентровані різноманітні аспекти людського буття. Суттєві трансформації у системі суспільних відносин, що відбулися в нашій країні у зв'язку з переходом на ринкові засади господарювання, докорінно змінили окремі аспекти життєдіяльності вітчизняних домогосподарств, які у сучасних умовах є важливою економічною одиницею й активним суб'єктом фінансових відносин. Вони самостійно визначають параметри своєї економічної поведінки і несуть повну відповідальність за прийняті

ними рішення.

Під домашнім господарством розуміється господарство, яке ведеться одним або кількома особами, що проживають разом і мають спільний бюджет. Домогосподарство об'єднує всіх найманих працівників, власників великих і дрібних капіталів, землі, цінних паперів, які зайняті і не зайняті в суспільному виробництві. Домогосподарство – це поняття більш широке, ніж сім'я, і на відміну від сім'ї домогосподарства включають не тільки родичів і можуть складатися з одного, двох і більше членів.

Домашні господарства в процесі своєї економічної діяльності отримують певні доходи, які слугують підґрунтям для характеристики рівня життя населення в Україні. Статистичне дослідження витрат домашніх господарств дає можливість оцінити напрями раціоналізації витрат споживчого і неспоживчого характеру в умовах економічної нестабільності.

Домогосподарства належать до числа найменш досліджених суб'єктів перехідної економіки. Проте не викликає сумнівів, що саме вони відіграють роль своєрідного “внутрішнього стабілізатора” господарської системи, виконуючи свої традиційні функції споживання, заощадження, інвестування, відтворення робочої сили та ін. Ринкові перетворення висунули нові вимоги до економічної поведінки домашніх господарств, розширили сферу їхньої діяльності.

Питанням дослідження умов життя домогосподарств присвячено ряд робіт вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема Ю. Воробйов, Т. Кизими, С. Панчишин, С. Белозьоров, С. Юрій, К. Вітковська та інші. Також вагомий внесок у розвиток теорії домогосподарств зробили відомі вчені минулого сторіччя Г. Беккер, Дж. М. Кейнс, К. Ланкастер, А. Маслоу, Дж. Мінсер, Ф. Модільяні, І. Фішер, М. Фрідман, Т. Шульц.

Сьогодні статистична база дослідження доходів і видатків домогосподарств є недосконалою, внаслідок неузгодженості та окремих недоліків під час визначення доходів та витрат домогосподарств в Україні. Це пов'язане перш за все з тим, що для багатьох українців з'явилися нові можливості для формування джерел доходів, які не обстежуються державною статистикою, тому визначити реальні доходи домогосподарств досить важко, це ж твердження стосується і видатків.

Доходи домогосподарств є одним із найважливіших показників рівня життя населення та розвитку суспільства загалом. Варто наголосити, що однією з головних тенденцій розвитку національної економіки України на даному етапі є посилення диференціації доходів у регіональному розрізі й за видами економічної діяльності. З огляду на це, дослідження впливу факторів, рівня динаміки та розподілу доходів є особливо актуальними, оскільки труднощі перехідного процесу країни зумовили багато негативних явищ, а саме зумовили таке явище як бідність домогосподарств.

Доходи населення об'єднують обсяг нарахованих у грошовій та

натуральній формі: заробітної плати (а також одержану населенням з-за кордону), прибутку та змішаного доходу, одержаних доходів від власності, соціальних допомог та інших поточних трансфертів. Політика доходів є важливою складовою системи державного регулювання соціально-економічних відносин. Як макроекономічний показник доходи населення, структура їх формування та витрат характеризують систему розподільчих відносин країни, добробут її громадян, ступінь їхньої соціальної захищеності. Розподіл суспільного продукту має винятково важливе значення не тільки у забезпеченні процесу суспільного відтворення, а й у формуванні потужних мотивів та стимулів до високопродуктивної праці. Розподільчі відносини, будучи похідними від відносин власності, безпосередньо впливають на соціальну структуру суспільства. Гарантування добробуту громадян потребує ефективного функціонування продуктивних сил, впорядкування державою економічної і соціальної діяльності, перерозподілу національного доходу на користь найменш забезпечених, неконкурентоспроможних на ринку праці груп населення. Соціальна нерівність загрожує соціальній стабільності і знижує економічну ефективність в наслідокнизької конкурентоспроможності споживачів. До основних видів доходів відносяться:

Оплата праці – заробітна плата, премії, інші винагороди, виплати і допомоги, отримані за основним і додатковими місцями роботи як у грошовій, так і в натуральній формах оплати (за виключенням прибуткового податку та інших утримань відповідно до чинного законодавства).

Доходи від підприємницької діяльності та само зайнятості – особисті доходи від підприємницької, фермерської та самостійної господарської діяльності громадян (тобто без урахування видатків, пов'язаних з цією діяльністю).

Доходи від власності – отримані дивіденди по акціях та інших цінних паперах, відсотки по вкладах в банківські установи, доходи від здачі в найми оренду нерухомості (житла, гаражів, дач, земельних ділянок (земельних паїв) тощо).

Доходи від продажу нерухомості – грошові доходи, отримані від продажу квартир, дач, гаражів, будинків, частини будинку тощо.

Доходи від продажу особистого і домашнього майна – грошові доходи, отримані від продажу особистого і домашнього майна (автомобіля, ювелірних прикрас, одягу, меблів тощо) незалежно від їх первинної вартості.

Пенсії – усі види трудових і соціальних пенсій: за віком, за інвалідністю, у зв'язку з втратою годувальника, соціальні, військовослужбовцям та інші.

Стипендії – усі види стипендій, які виплачуються учням професійно-технічних навчальних закладів, студентам тощо.

Допомоги – усі види одноразових та щомісячних допомог,

отриманих населенням з державного та місцевого бюджетів, фондів соціального захисту, від профспілкових організацій, за рахунок коштів підприємств та з інших джерел.

Аліменти – на утримання неповнолітніх дітей, батьків похилого віку тощо. Також по цій статті враховуються допомоги, які виплачуються органами соціального забезпечення під час розшуку батьків, які ухиляються від сплати аліментів.

Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії та палива – сума грошових нарахувань відповідно до відсотків пільг на оплату житла, комунальних продуктів та послуг, які надаються різним категоріям населення.

Добробут населення формується під впливом різних факторів. Чим більше в домогосподарстві працездатних осіб, чим вищою є їх освіта, кваліфікація, тим краще вони працюють або займаються підприємницькою діяльністю, тим більшими буде сукупний дохід сім'ї. І навпаки, переважання в сім'ї непрацездатних осіб, утриманців, пенсіонерів з малою пенсією зменшує сукупний і середньодушовий дохід.

Розрахунок показників динаміки ґрунтується на порівнянні рівнів динамічного ряду. Під час аналізу рядів динаміки обчислюють і використовують такі аналітичні показники динаміки, як абсолютний приріст, темп зростання, темп приросту і абсолютне значення одного проценту приросту. Обчислення цих показників ґрунтується на абсолютному або відносному співставленні рівнів ряду динаміки. Для аналізу були обрані дані Державної служби статистики щодо сукупних доходів населення у 2013 – 2017 роках (таблиця 1).

Аналіз доходів населення показав, що в 2018 році у порівнянні з 2017 роком загальні грошові доходи населення Одеської області збільшились майже на 26,2 млрд. грн., тобто на 21,9%, при чому кожний відсоток цього збільшення містив у собі 1,2 млрд. грн.

Таблиця 1

Динаміка грошових доходів населення Одеської області
за 2010 – 2018 рр.

Рік	Доходи населення, млн. грн.	У порівнянні з попереднім роком				У порівнянні з 2010 роком		
		Δ, млн. грн.	Тр., %	Тпр, %	А, млн. грн.	Δ, млн. грн.	Тр., %	Тпр, %
2010	118472	0	100	0
2011	153640	35168	129,7	29,7	1184,72	35168	129,7	29,7
2012	188312	34672	122,6	22,6	1536,4	69840	159,0	59,0
2013	61265	-127047	32,5	-67,5	1883,12	-57207	51,7	-48,3
2014	58096	-3169	94,8	-5,2	612,65	-60376	49,0	-51,0
2015	77509	19413	133,4	33,4	580,96	-40963	65,4	-34,6
2016	93463	15954	120,6	20,6	775,09	-25009	78,9	-21,1
2017	119505	26042	127,9	27,9	934,63	1033	100,9	0,9
2018	145678	26173	121,9	21,9	1195,05	27206	123,0	23,0

Розглянемо структуру формування сукупних доходів населення Одеської області у 2013 – 2017 рр. (таблиця 2).

Таблиця 2

Структура грошових доходів домогосподарств Одеської області
(у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство; %)

Види доходів	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Оплата праці	62,2	59,8	61,1	64,1	66,6
Доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	2,4	4,8	3,5	2,8	2,2
Доходи від продажу сільськогосподарської продукції	4,6	3,7	2,9	4,4	4,7
Доходи від продажу особистого і домашнього майна	0	0,1	0,1	0,2	–
Доходи від продажу нерухомості	–	–	–	–	–
Доходи від власності (дивіденди від акцій та інших цінних паперів, відсотки по вкладах, доходи від здачі внайми нерухомості тощо)	1,2	1,4	1,1	2,4	1,6
Пенсії, стипендії, допомоги та субсидії, надані готівкою	24,9	24,4	24,2	19,1	19
Грошова допомога від родичів та інших осіб	4,1	4,3	5,8	6	4,4
Аліменти	0,2	0,5	0,4	0,2	0,7
Інші грошові доходи	0,4	1	0,9	0,8	0,8
Всього:	100	100	100	100	100

За даними таблиці 2. спостерігаємо, що основну частину доходів населення за аналізований період складає оплата праці.

Наочне відображення даних таблиці 2 за 2013 рік показано на рисунку 1, а за 2017 рік – на рисунку 2.

Для оцінки інтенсивності структурних розбіжностей та структурних зрушень у соціальних явищах використовують показники варіації часток: квадратичний коефіцієнт абсолютних структурних зрушень, квадратичний коефіцієнт відносних структурних зрушень.

Рис.1. Структура доходів населення Одеської області у 2013 році.

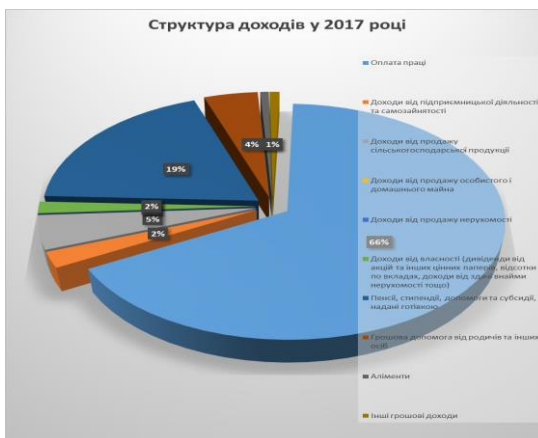

Рис.2. Структура доходів населення Одеської області у 2017 році.

Розрахувавши основні показники на основі таблиці 2, було виявлено, що питома вага доходів населення Одеської області за їх структурним складом у 2017 році порівняно з 2016 роком відхиляється на 1,1 п.п.; середня величина відносного відхилення питомих часток доходів за їх структурним складом у звітному та базисному періодах складає 1,5%. При розрахунку було отримано коефіцієнт варіації менше 33,3%, тобто досліджувана сукупність за аналізованим показником не є однорідною. Отже, значних відмінностей в структурі доходів населення Одеської області у 2017 році порівняно з 2016 роком не спостерігається. При обчисленні коефіцієнта Гатєва було виявлено, що структура доходів населення Одеської області у 2017 та 2016 рр. в середньому змінилася на 0,001%, що відповідно до значень коефіцієнту є неістотними змінами.

В умовах трансформаційної економіки посилюється диференціація

доходів населення. Диференціація доходів – різниця в рівні доходів різних верств і груп населення, зумовлена відмінностями в оплаті праці, неоднаковим відношенням до засобів виробництва, створеного продукту, економічної та політичної влади тощо. Диференціація, нерівність доходів у трансформаційній економіці є не тільки наслідком неоднакової ефективності та продуктивності праці, виробництва, а й результатом нерівного розподілу приватної власності на засоби виробництва в ході процесів приватизації.

В сучасних умовах відбулися істотні зміни в одержуваних населенням доходів, збільшилася їх різноманітність, ускладнилася структура, явно проявилася тенденція до диференціації. Реальні доходи населення систематично знижуються, і це виступає потужним обмежувачем виробництва.

Для більш детального аналізу рівня доходів населення Одеської області розрахуємо середній рівень доходу, модальний і медіанний дохід. Результати розрахунків наведені в таблиці 3.

Таблиця 3

Розподіл населення Одеської області за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів

Групи населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць, грн.	2016 рік, %	2017 рік, %	Середина інтервалу (x')	$x'm(16)$	$x'm(17)$	$S_{Me}(16)$	$S_{Me}(17)$
до 480,0	-	-	300,05	-	-	-	-
480,1–840,0	0,8	-	660,05	528,04	-	0,8	-
840,1–1200,0	3,7	-	1020,05	3774,19	-	4,5	-
1200,1–1560,0	7,2	-	1380,05	9936,36	-	11,7	-
1560,1–1920,0	13,9	9,1	1740,05	24186,70	15834,46	25,6	9,1
1920,1–2280,0	12,4	9,5	2100,05	26040,62	19950,48	38	18,6
2280,1–2640,0	11,0	10,7	2460,05	27060,55	26322,54	49	29,3
2640,1–3000,0	14,0	10,2	2820,05	39480,70	28764,51	63	39,5
3000,1–3360,0	8,3	9,2	3180,05	26394,42	29256,46	71,3	48,7
3360,1–3720,0	11,1	8,7	3540,05	39294,56	30798,44	82,4	57,4
понад 3720,0	17,6	42,6	3900,05	68640,88	166142,13	100	100
Разом	100	100	-	265337	317069	-	-

За даними таблиці 3 було виявлено, що в 2016 році серед населення Одеської області найчастіше зустрічаються особи з рівнем середньомісячних еквівалентних загальних доходів у сумі 3817,17 грн., а в 2017 році – 3879,59 грн.

В Одеської області у 2016 році у половини населення рівень середньомісячних еквівалентних загальних доходів складав менше, ніж 2672,72 грн. а у іншої половини більше ніж 2672,72 грн. А в 2017 році у половини населення рівень середньодушових еквівалентних загальних доходів складав менше, ніж 3413,88 грн. а у іншої половини більше.

Диференціацію доходів можна наочно показати через співвідношення рівнів матеріальної забезпеченості – 10% найбільш і 10% найменш забезпечених груп населення, за допомогою децильного коефіцієнта.

В 2016 році мінімальний рівень доходів 10% найбільш забезпеченого населення Одеської області перевищував максимальний рівень доходів 10% найменш забезпеченого населення в 2,689 рази.

В 2017 році мінімальний рівень доходів 10% найбільш забезпеченого населення Одеської області перевищував максимальний рівень доходів 10% найменш забезпеченого населення в 2,043 рази.

В 2016 році мінімальний рівень доходів 20% найбільш забезпеченого населення Одеської області перевищував максимальний рівень доходів 20% найменш забезпеченого населення в 2,142 рази.

В 2017 році мінімальний рівень доходів 20% найбільш забезпеченого населення Одеської області перевищував максимальний рівень доходів 20% найменш забезпеченого населення в 1,635 рази.

За даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств кількість домогосподарств Одеської області у 2017р. становила 888,4 тис., середній розмір домогосподарства – 2,65 особи. Для Одеської області найбільш характерні домогосподарства, які складаються з двох осіб (45,7%).

Кількість домогосподарств з дітьми становила 344,9 тис., серед яких більша частка належала домогосподарствам з дітьми до 7 років (54,7%). Переважна кількість домогосподарств має у своєму складі одну дитину (66,8%) та дві дорослі особи (62,7%).

Сукупні витрати домогосподарства характеризують структуру використання домогосподарствами сукупних ресурсів і відображають реальний поточний стан матеріального добробуту домогосподарств.

Середньомісячні сукупні витрати одного домогосподарства у 2017р. склали 6561 грн, що на 23,1% більше, ніж у 2016р. У середньому на одного члена домогосподарства еквівалентні сукупні витрати становили 3052 грн на місяць.

Висновки. Домогосподарство задовольняє свої потреби за рахунок грошових та негрошових доходів. До ресурсів домогосподарства включені усі види грошових, натуральних доходів, а також усі види соціальної

допомоги, включаючи субсидії на відшкодування витрат на оплату житла, комунальних продуктів та послуг, подарунки, доходи від продажу особистого та нерухомого майна, використані заощадження.

Середньомісячні сукупні ресурси у розрахунку на одне домогосподарство у 2017 р. порівняно із 2016 р. зросли на 31,2% і становили 8708 грн. У середньому на одного члена домогосподарства цей показник становив 4050 грн у перерахунку на умовну особу.

Середньомісячні загальні доходи одного домогосподарства за 2017р. порівняно з 2016р. збільшились на 31,4% і становили 8605 грн. У середньому на одну особу, яка входить до складу домогосподарства, еквівалентні загальні доходи становили 4002 грн. Рівень середньомісячних доходів однієї особи у 2,5 раза перевищив рівень законодавчо встановленого прожиткового мінімуму (1604 грн).

Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму, порівняно з 2016 р. зменшилася на 1,9 в.п. і становила 2,4%. Водночас зменшилась на 4,1 в.п. частка населення із середньодушовими загальними доходами, нижчими розміру фактичного прожиткового мінімуму в середньому за місяць, і становила 35,7%.

У структурі сукупних ресурсів домогосподарств грошові доходи становили домінуючу частину (93,5%), яка у порівнянні з 2016 р. збільшилась на 1 в.п.

Частка грошових доходів від зайнятості збільшилася на 2,5 в.п. і становила 64,4% сукупних ресурсів домогосподарств. При цьому частка оплати праці (62,3%) збільшилася на 3,0 в.п., а частка доходів від підприємницької діяльності та самозайнятості (2,1%) зменшилася на 0,5 в.п.

Частка пенсій, стипендій та соціальних допомог (включаючи готівкові та безготівкові пільги та субсидії) становила майже шосту частину сукупних ресурсів пересічного домогосподарства. Частка доходів від продажу сільськогосподарської продукції збільшилась на 0,3 в.п. та становила 4,4%, а частки допомог від родичів та інших осіб (грошова допомога та грошова оцінка допомоги продовольчими товарами) зменшилась на 1,4 в.п. та становила 4,1%.

У структурі сукупних ресурсів групи домогосподарств із середньодушовими доходами, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму, 60,9% ресурсів формувалися за рахунок пенсій, стипендій та соціальних допомог, наданих готівкою, домогосподарств із середньодушовими доходами, нижчими фактичного прожиткового мінімуму – 34,5% ресурсів, а у 10% найменш забезпечених домогосподарств – 50,2% ресурсів. Вищезазначені частки були в 9 – 5 разів більшими, ніж у 10% найбільш забезпечених домогосподарств. Частки пільг та субсидій на оплату житла, комунальних продуктів та послуг (готівкою та безготівкових) у ресурсах груп домогосподарств із

низькими доходами становили 0,3 – 0,8 в.п.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Борух В.О., Алямкін Р.В. Е 45 Економічна статистика. Навчальний посібник– К.:Ліра_К, 2006. – 318 с.
- 2.Витрати і ресурси домогосподарств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 3.Вітковська К. В. Проблемні питання оцінки рівня бідності населення // К. В. Вітковська. – Науковий вісник. - №2(210). – 2014. - С. 19-31.
- 4.Вітковська К. В. Моніторинг диференціації рівня доходів населення нf регіональному рівні // А.З. Підгорний, К.В. Вітковська. - Формування ринкових відносин в Україні. – 2013.- №9/1(148). – С. 62-65
- 5.Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 6.Статистика. Курс лекцій для студентів II-III курсів усіх форм навчання всіх спеціальностей (Відп. за випуск К.Д. Семенова. – Одеса: ОДЕУ, ротاپринт, 2011 р. -140 с.
- 7.Статистичний щорічник України за 2017 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
- 8.Холод Н. М. Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках: монографія / Н.М. Холод. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – 442 с.
- 9.Підгорний, А. З. Соціально-демографічна статистика: Підручник / А .З. Підгорний, О. В. Самотоєнкова, Ю. О Ольвінська, К. В. Вітковська. - Одеса: ОДЕУ, 2017. – 408 с.
10. Самотоєнкова О. В. Соціальна статистика: навчальний посібник / О. В.Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2009. – 102 с.
11. Підгорний А. З. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону : монографія // А. З. Підгорний, О. В. Самотоєнкова, О. Г. Милашко та ін. – Одеса : ФОП Гуляєва В. М., 2016. – 218 с.

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ

Любович А. А.¹, Підгорний А. З.²

1 – студент, кафедра статистики,

2 – канд. екон. наук, професор, кафедра статистики
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Любович А. А., Підгорний А. З. Стан та перспективи розвитку соціальної сфери в Україні. У статті розглянено теоретичні аспекти функціонування соціальної сфери в Україні. Проаналізовано сучасний стан, структуру та тенденції розвитку соціальної сфери. Проведено аналіз окремих секторів соціального комплексу – освіти, здоров'я, культури. Визначено слабкі місця та шляхи удосконалення вітчизняної системи соціального захисту.

Ключові слова: соціальна сфера, соціальний розвиток, соціальна інфраструктура, освіта, здоров'я, культура.

Lyubovych A. A., Podgorny A. Z. Status and prospects of development of the social infrastructure in Ukraine. The work deals with the theoretical aspects of the functioning of the social sphere in Ukraine. The current state, structure and tendencies of social sphere development are analyzed. The analysis of separate sectors of the social complex – education, health, culture. Weaknesses and ways to improve the national social protection system are identified.

Keywords: social sphere, social development, social infrastructure, education, health, culture.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Любович, А. А. Стан та перспективи розвитку соціальної сфери в Україні [Текст] / А. А. Любович, А. З. Підгорний // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 6. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2020. – С. 41 – 48.

Кожне нове суспільство породжує нові надії. Культура, освіта дають людині можливості в реалізації своїх особистих прагнень, при виборі професії; визначенні характеру дозвілля, стилю особистого життя. І в цьому важлива роль належить соціальній сфері, яку можна розглядати і в перспективі як феномен життєдіяльності сучасного суспільства.

Соціальна сфера – комплекс галузей, що забезпечують зростання рівня споживання та вдосконалення благ. Соціальна сфера передбачає тісний зв'язок людини та культури, освіти, науки, мистецтва, щоб

задовольнити її потреби в гармонії з інтересами свого народу, всього цивілізаційного світу.

Ситуація, яка склалася в соціальній сфері України протягом останніх років, вимагає не лише кардинальних, але й водночас, швидких змін. Загальновідомо, що володіючи на момент проголошення незалежності найбільшим серед країн Східної Європи економічним потенціалом, за чверть століття Україна посідає в регіоні останнє місце за рівнем ВВП на душу населення. Більшість наукових та політичних дискусій сьогодення точаться навколо питання наскільки безнадійною є така ситуація. Іноді здається, що для пошуку відповідей потрібно розплутати клубок надзвичайно складних проблем, проте при найближчому розгляді стає зрозумілим, що рецепти давно і добре відомі і питання лише в їхній реалізації. [1, с. 216]

Проблемам функціонування та розвитку соціальної сфери в нашій країні завжди приділялося достатньо уваги, але їх рішення найчастіше носило декларативний характер. Спроби вирішити соціальні проблеми не давали бажаних результатів, оскільки всі вони були спрямовані на подолання кризових явищ в одній окремо взятій галузі соціальної сфери. На сучасному ж етапі розвитку потрібні нові підходи до їх вирішення, спрямовані на розвиток соціальної сфери не стільки як суб'єкта господарювання, а насамперед, як сфери діяльності, покликаної забезпечувати високу якість життя населення.

В науковій літературі проблеми розвитку перспектив соціальної сфери знайшли відображення в роботах А.З. Підгорного, В. Базилевича, В. Важенина, А. Величко, О. Гаврилюка, В. Гейця, А. Гриценка, Н. Іванової, В. Кудряшова, В. Куценко, Д. Львова, Д. Полозенка, А. Ревенка, Є. Синельник, В. Соболева, С. Соколенка та інших. Віддаючи належне їх науковим напрацюванням з цієї проблематики, слід зауважити, що залишаються недостатньо дослідженими питання розвитку соціальної сфери, як основи забезпечення якості життя населення.

Під соціальною сферою розуміють життєве середовище, в рамках якого відбувається фізичне і духовне формування особистості. У цьому сенсі її кількісним виміром виступає соціальна інфраструктура, яку складають відповідні підприємства, установи та організації, а якісним – соціальний розвиток, що відображає стан життєвого середовища [3, с. 38].

Основною метою функціонування соціальної інфраструктури є повний і всебічний розвиток людини шляхом задоволення її побутових, духовних і культурних потреб.

До соціальної інфраструктури відносять сферу виробництва послуг і духовних благ: послуги в галузі права, безпеки, виховання, освіти, культури, соціального забезпечення, охорони здоров'я, житлового будівництва тощо. Підприємства, організації та установи соціальної інфраструктури створюють необхідні умови для життєдіяльності населення через надання різноманітних послуг [2, с. 122].

Розвиток соціальної інфраструктури тісно пов'язаний з вирішенням соціальних та економічних завдань. Наразі, вирішення проблеми розвитку соціальної інфраструктури в значній мірі визначається розвитком ринкових відносин в державі. Розвиток соціальної інфраструктури вимагає повного обліку не тільки потреб населення в послугах, але і визначення рівня попиту та пропозиції, всебічного обґрунтування управлінських рішень щодо формування ринкових відносин у сфері реалізації послуг.

Розвиток інфраструктури повинен здійснюватися в повній відповідності з принципами соціальної справедливості, тобто з урахуванням результатів суспільної праці. Розміщення елементів соціальної інфраструктури відіграє важливу роль у організації суспільного виробництва, у формуванні територіально виробничих комплексів, створюючи передумови для стабілізації трудових ресурсів. Таким чином, соціальна інфраструктура є важливим об'єктом застосування механізмів державного регулювання.

У таблиці 1 наводяться основні показники, що характеризують стан соціальної сфери України.

Таблиця 1
Показники розвитку соціальної сфери України в 1990-2017 рр.

Показники	1990	2000	2010	2017	2017 у % до	
					1990	2000
Кількість загальноосвітніх шкіл, тисяч	21,8	22,2	20,3	16,8	77,1	75,7
Чисельність учнів, тисяч	7132	7143	4299	3846	53,9	53,8
Кількість ЗВО I-II рівнів акредитації	742	664	511	372	50,1	56,0
Чисельність студентів, тисяч	757	528	354	209	27,6	39,6
Кількість ЗВО III-IV рівнів акредитації	149	315	350	289	194,0	91,7
Чисельність студентів, тисяч	881	1403	2245	1330	151,0	94,8
Кількість лікарських закладів, тисяч	3,9	3,3	2,8	1,7	43,6	51,5
Кількість лікарів усіх спеціальностей, тисяч	227	226	225	187	82,4	82,7
Кількість лікарських ліжок, тисяч	700	466	429	309	44,1	66,3
Кількість театрів	125	131	140	112	89,6	85,5
Кількість музеїв	214	378	546	576	2,7 р.	152,4
Кількість бібліотек, тисяч	23,6	20,7	19,5	17,0	72,0	82,1
Бібліотечний фонд, млн. примірників	419	343	330	255	60,9	74,3

Як видно, протягом усього періоду відбувалося скорочення як кількісних, так і якісних показників функціонування соціальної сфери, за виключенням кількості закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації та чисельності їх студентів, де відбулося збільшення у порівнянні з 1990 роком відповідно в 1,9 і 1,5 рази, а також кількості музеїв, яка зросла у 2,7 рази.

З початку XXI століття відбулися значні зміни в соціальній сфері окремих регіонів, про що свідчать дані, наведені в таблиці 2. (Розрахунки зроблені без міста Києва, де насиченість закладами освіти, охорони здоров'я та культури, не порівняні з даними областей).

Таблиця 2

Показники розвитку соціальної сфери областей України в 2000-2017 рр.¹⁾

	Учнів ЗОШ на 1000 населення		Студентів ЗВО III-IV рівнів на 1000 населення		Лікарів усіх спеціальностей на 10000 населення		Бібліотечний фонд, примірників на 100 осіб	
	2000	2017	2000	2017	2000	2017	2000	2017
Україна	137	90	28	32	46,2	44,0	693	600
Вінницька	138	98	14	21	46,6	48,3	1057	926
Волинська	157	126	17	19	39,6	37,9	718	617
Дніпропетровська	138	97	30	31	47,7	47,2	557	577
Донецька	121	36	25	6	46,0	...	533	...
Житомирська	150	105	14	17	38,5	37,9	841	722
Закарпатська	165	126	12	15	40,6	39,4	591	438
Запорізька	139	93	27	36	48,3	50,4	551	516
Ів.-Франківська	157	109	17	23	45,6	60,9	667	634
Київська	144	111	10	13	33,4	42,8	654	532
Кіровоградська	140	95	16	10	35,3	35,4	860	759
Луганська	128	24	21	7	41,2	...	481	...
Львівська	148	104	32	44	51,9	56,1	548	712
Миколаївська	148	97	17	23	36,0	34,2	801	724
Одеська	139	104	36	41	48,0	47,3	842	843
Рівненська	164	129	20	24	38,9	41,5	769	753
Сумська	132	84	21	29	36,7	40,4	785	704
Тернопільська	149	101	38	33	47,0	52,9	744	724
Харківська	128	87	61	59	52,0	58,3	822	712
Херсонська	155	101	21	20	34,9	35,6	644	678
Хмельницька	148	101	20	21	37,4	42,9	1024	762
Черкаська	142	90	17	25	37,9	38,8	952	775
Чернівецька	150	109	19	25	47,2	59,4	734	618
Чернігівська	133	90	16	16	36,3	36,9	922	924

1) дані наведені без тимчасово окупованих АРК, а за 2017 р. без Донецької та Луганської областей

Наведені в таблиці показники, розраховані відповідно до чисельності населення, свідчать про негативну динаміку розвитку соціальної сфери в усіх областях України. Виключенням є показник кількості студентів у розрахунку на 1000 населення, де незначне скорочення спостерігається лише в чотирьох областях. Зростання цього показника пояснюється суттєвим збільшенням кількості закладів вищої освіти III-IV рівнів акредитації в 90-ті роки минулого століття, в результаті чого відбулося підвищення рівня доступності молоді до вищої освіти. Ця тенденція зберігалася аж до 2008 року, після чого за 10 років загальна чисельність студентів ЗВО III-IV рівнів акредитації скоротилася з 2365 тисяч до 1330 тисяч осіб.

На підставі даних про соціальний розвиток окремих регіонів ми розробили, так би мовити, «соціальний портрет» середньої області

України, основні параметри якого представлені у таблиці 3.

Таблиця 3

Основні показники стану соціальної сфери областей України¹⁾

Освіта			Охорона здоров'я			Культура		
Припадає у середньому на одну область:								
	2000	2017		2000	2017		2000	2017
загальноосвітніх шкіл	888	674	лікарських закладів	132	71	театрів	5	5
учнів, тис.	271	160	лікарів, тисяч	10,6	7,8	музеїв	15	24
ЗВО I-II рівня акредитації	27	15	– на 10 тис. населення	46,2	44,0	бібліотек	828	708
число студентів, тис.	29,1	9,0	лікарських ліжок, тисяч	18,6	13,1	примірників книжок, на 100 осіб	693	600
ЗВО III-IV рівня акредитації	13	12	– на 10 тис. населення	95,0	74,3	клубних закладів	816	589
Число студентів, тис.	56,1	55,4						

1) дані за 2017 р. наведені без тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей

Отже, можна зробити висновок, що в 2017 році у порівнянні з 2000 відбулося звуження соціальної сфери на території України в цілому та в її окремих регіонах за усіма показниками, за виключенням числа музеїв.

Сьогодні пріоритетними завданнями у сфері соціального захисту та соціальної забезпечення є підвищення ефективності управління бюджетними коштами для державної підтримки соціально бідних верств населення, подальше реформування сфери надання соціальних послуг і соціального захисту [6, с. 52].

Усього Міністерство соціальної політики України в держбюджеті на 2018 р. виділило 88,659 млрд грн. Пенсійний фонд із цієї суми становить 83,233 млрд грн. Це на 18,7 млрд грн (або на 29%) більше, ніж у 2017 р.

У бюджеті на 2018 р. було передбачено вирішення низки питань соціального характеру проти показників 2017 р. (табл. 4).

Таблиця 4

Заходи соціального характеру, на які передбачено виділення коштів із державного бюджету на 2018 р.

Питання соціального характеру	Кошти, які передбачено виділити, млрд. грн. / %
Запровадження нових розмірів мінімальної заробітної плати, підвищення окладів працівникам бюджетних установ	9,8 млрд. грн..
Збільшення допомоги сім'ям із дітьми	8,1 млрд. грн.
Збільшення мінімальної заробітної плати й прожиткового мінімуму для працюючих осіб	на 8,7 %
Збільшення субвенції на допомогу сім'ям із дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам із дитинства, дітям-інвалідам	на 26,2 %, до 39 млрд. грн.

Переглянувши таблицю, ми можемо сказати, що держава планує підвищити рівень життя населення, але чи вдасться це – невідомо.

Стосовно видатків у сфері пенсійного забезпечення, які запроваджено у 2017 р., то їх ураховано в повному обсязі. Так, розміри державної соціальної допомоги сім'ям із дітьми протягом року збільшуватимуться відповідно до зростання розмірів прожиткового мінімуму у 2018 р

Таблиця 5

Кошти, які передбачено Державним бюджетом України на 2018 р. на пенсійне забезпечення

Пенсійне забезпечення	Кошти
Перерахунок пенсій громадянам, які вийшли на пенсію до 2008 р.	22,2 млрд. грн.
Підвищення доплати до пенсій для членів сімей померлих інвалідів війни	0,3 млрд. грн.
Підвищення до пенсій для учасників війни	0,7 млрд. грн.

Порівняно з розмірами, які діяли у 2017 р., обсяг допомоги при народженні дитини у 2018 р. не збільшився й становив 41 280 грн .

Порівняльну характеристику розмірів державної соціальної допомоги сім'ям із дітьми у 2016-2017 рр. наведено в табл. 6.

Таблиця 6

Порівняльна характеристика розмірів державної соціальної допомоги сім'ям із дітьми у 2016-2017 рр.

Державна соціальна допомога сім'ям із дітьми	Період, рік					
	2016			2017		
	01.01 - 30.04	01.05- 30.11	01.12	01.01 - 30.04	01.05- 30.11	01.12
Розмір допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами	344,5	362,5	387,5	2400	2526	2643
Розмір допомоги при народженні дитини	41280			41280		
Максимальний розмір допомоги по догляду за дитиною по досягненню трирічного віку	130			130		
Розмір допомоги на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування залежно від віку дитини:						
до шести років;	2334	2456	2626	2710	2852	2984
із шести до 18 років	2910	3062	3274	3378	3554	3720
Максимальний розмір допомоги на дітей одиноким матерям:						
до шести років;	1167	1228	1313	1355	1426	1492
із шести до 18 років	1455	1531	1637	1689	1777	1860
від 18 до 23 років	1378	1450	1550	1600	1684	1762

Отже, можна сказати що держава, порівняно з 2016 р., позитивно налаштована на підвищення допомоги. Але зі зростанням цін на продукти та речі, що ми простежуємо сьогодні, підвищення соціальної допомоги є

мізерним.

У 2018 р. прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць становив з 1 січня 2020 р. 2027 грн, з 1 липня – 2118 грн, із 1 грудня – 2189 грн., а для основних соціальних і демографічних груп населення:

- дітей віком до шести років із 1 січня 2020 – 1779 грн, із 1 липня – 1859 грн, з 1 грудня – 1921 гривні;
- дітей віком від шести до 18 років із 1 січня 2020 – 2218 гривень, із 1 липня – 2318 грн, із 1 грудня – 2395 грн;
- працездатних осіб: із 1 січня 2020 – 2102 грн, із 1 липня – 2197 грн, із 1 грудня – 2270 грн.;
- для осіб, які втратили працездатність, із 1 січня 2020 – 1638 грн, із 1 липня – 1712 грн, із 1 грудня – 1769 грн.

Із 1 січня 2019 р. мінімальна заробітна плата встановлена в розмірі 4173 грн.. Згідно із статтею 8 Закону про Держбюджет на 2020 рік, розміри мінімальної зарплати у 2020 році становлять з 1 січня: у місячному розмірі – 4723 грн; у погодинному розмірі – 28,31 грн. Держбюджет не передбачає збільшення мінімалки упродовж року.

Ще однією соціальною проблемою в Україні є бідність пенсіонерів. Так, 90% пенсій, що призначаються на загальних підставах (тобто недержавним службовцям, не працівникам суду або прокуратури, не військовим), нижча за реальний поріг бідності. Розміри пенсійних виплат за солідарною системою, збільшувалися з 2009 р., але з урахуванням темпів інфляції чи порівняно з курсом долара США або євро реальний розмір пенсії зменшується.

Мінімальна пенсія у 2019 р. в Україні встановлюється Законом «Про держбюджет на 2019 рік» за поданням Кабінету Міністрів України (Міністерства фінансів) – вона не може бути меншою за прожитковий мінімум – 2019 на непрацездатну особу (див. табл. 7) .

Таблиця 7

Мінімальна пенсія на 2019 р. в Україні (за віком).

Термін дії	Мінімальний розмір пенсії
01.01.2019 р. – 30.06.2019 р.	1497 грн.
01.07.2019 р. – 30.11.2019 р.	1564 грн.
01.12.2019 р. – 31.12.2019 р.	1638 грн.

Отже, в Україні необхідне реформування системи пенсійного забезпечення, яке повинно створити належні умови для підвищення рівня пенсій, раціонального перерозподілу функцій між державою, роботодавцями й працюючими щодо соціального захисту громадян похилого віку, а також залучити нагромаджені пенсійні кошти для реалізації політики економічного зростання.

У подальшому формування перспектив розвитку соціальної сфери України повинно забезпечувати підвищення життєвого рівня населення, всебічний розвиток людини та зростання продуктивності праці. Разом з

тим тут нагромаджено багато проблем, які потребують:

- визнання галузей соціальної сфери такими, що беруть активну участь у виробництві матеріальних і духовних благ та послуг;
- подолання залишкового принципу фінансування галузей загального призначення;
- подолання міжрегіональних відмінностей у рівні обслуговування населення та забезпечення його елементами соціальної інфраструктури у відповідності з нині існуючими нормативами;
- встановлення обґрунтованого рівня оплати праці фахівців галузей соціальної сфери, зокрема працівників освіти, охорони здоров'я, культури, науки;
- формування ефективної системи управління галузями соціального призначення в умовах різних форм власності;
- розробки нових типів проектів навчальних закладів, установ культури, охорони здоров'я з урахуванням формування ринкових відносин, широким використанням сучасного обладнання, оргтехніки;
- розробки науково обґрунтованих критеріїв розвитку матеріальної бази галузей соціальної сфери.

Перелічені заходи є передумовою для концентрації бюджетних асигнувань у напрямі соціального захисту населення та розвитку соціальної сфери. У цьому контексті особливо важливим пріоритетом має стати реформування системи оплати праці. Ці та інші заходи стануть основою зростання платоспроможного попиту жителів, у тому числі на відповідні послуги, сформуєть потребу держави та недержавних установ, у підготовці нових та перепідготовці існуючих фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Куценко В. І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики) : моногр. / В. І. Куценко. – Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект Поліграф», 2016. – 818 с.
2. Лобас В.М. Раціоналізація державного соціального управління: питання теорії і практики : монографія / В.М. Лобас. – Донецьк : ДонГАУ, 2015. – 245 с.
3. Лібанова Е.М., О.В. Макарова, І.О. Курило та ін. ; за ред. Е.М. Лібанової / Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки : колективна монографія / [Е.М. Лібанова, О.В. Макарова, І.О. Курило та ін. ; за ред. Е.М. Лібанової]. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2014. – 320 с.
4. Підгорний, А. З. Соціально-демографічна статистика: Підручник / А. З. Підгорний, О. В. Самотоєнкова, Ю. О. Ольвінська, К. В. Вітковська. - Одеса: ОДЕУ, 2017. – 408 с.
5. Самотоєнкова О.В. Соціальна статистика: навчальний посібник / О. В. Самотоєнкова, Ю. А. Ольвінська. - Одеса: ОДЕУ, 2009. - 102 с.
6. Халецька А. А. Соціальний захист населення в Україні: теорія та практика державного управління : моногр. / А. А. Халецька. – Донецьк : Юго-Восток, 2016. – 430 с.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТУДЕНТСЬКИХ ПРАЦЬ

**«СТАТИСТИКА – ІНСТРУМЕНТ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»**

ВИПУСК 6

Частина I

**Одеса
2020**